

Misc. 139

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

FAMILIARIS
QUAEDAM EPISTOLA
E ROMA IN HISPANIAM
MISSA,

In qua quid actum sit die xxix. Aprilis,
vij. Maij, x. & xvij. Septembris in
translatione Obelisci breui-
ter explicatur.

*Breuis item rerum in hoc primo anno
à Sanctiss. D.N. gestarum
enumeratio.*

Τὸ ἀξίον ὀβελίσκου.

PERMISSV SUPERIORVM.

ROMAE Apud Alexandrum Gardanum, & Franciscum
Coattinum Socios. Impensis Bartholomaei Grassi
Bibliopole Romani. 1586.

FAMILIARIS

QVAEDAM EPISTOLAE

ÆROMA IN HISPANIAM

MISÆ

In qua quid actum sit die xxix. Aprilis,
vii. Maij. x. & xvij. Septembris in
transactione Obelisci præmi-
ter explicatur.

Præmis hæc verum in hoc primo anno

à sanctiss. D. N. gestatum

enumeratio.

To ægion õgion

FERMISSV. SUPERIORVM.

ROMÆ Apud Alexandrino Curiam, & Franciscan

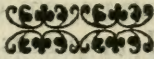
Curiam facta. Impensis Hieronymi Gressi

Bibliotheca Romanæ. 1726.

G. P. PETRO VELLEIO

S V O S. D.

V M ais (mi Vellei) ita nos
Vrbis amœnitate ac delitijs
delinitos, ut uestri memoriã (ah
scelus) penitus proiecerimus :
quæso te Vir summe an hæc ex
animo? ex animo (inquam) hæc
Vellei tuo ? quo , non uiuam,
si quid humanius , si quid pu-
rius, si quid candidius. Ego ni-

mirũ postea quàm à te absũm , nulla alia me in tam de-
plorato naufragio solata est tabula, quàm adsiduis ad
te literis (ut ut potui) incomparabilem absentix istius
iacturam refarcire . Feci equidem : & cum iam quintus
miseri dissidij decurrat annus, vix profecto mensẽ mi
hi repetes (proximè elapsos duos aut tres excipito)
nostris epistolijs uacuum . Quid, quod nunc cessasti? in
causa inquam fuit repentinus noster ab Vrbe discessus:
nam cum constans hic percrebuisset fama, Ofsun e Du-
cem quantocyus proficisci, Prouincia Mirandensi Co-
miti demandata, officij sanè mei esse putauì, uirum tan-
tis mihi (nosti) nominibus colendum, antè pofectio-
nem ab Italia, salutare . Itaque Neapoli cum essem,
quis amabò $\kappa\tau\lambda\omicron\gamma\omicron\nu$ Vellei duceret ad te scribere ? ad
te , inquam, literarium perennè decus , Musarum uni-

DE OBELISCO.

cum ornamentum. An ne quid Sirenum blandimentis cum seuera ac rigida ^{soas} uestræ disciplina? Nunc & Vrbi redditus, & quod maius est, amatissimæ Bibliothecæ nostræ, Deus meliora, quàm ut committam, uel minimum temporis interire scrupulum absque presentissima Velleij mei recordatione. Scio quid tu nunc: Sixtici inquam Obelisci: Sane merito. Scripsi, si memini, quibus machinis tam inmanem diuellerè molem instituisent Architecti. Iam qui res successerit paucis.

Vicessima nona Aprilis sub ipsa luce opus inceptum est: Erat Obeliscus ualidissimis octo columnis per latera circumuallatus, quæ concatenatæ, atq; alijs succrescentibus, & connexis, ipsum apicem ad sex palmos præcellebant: Præfatis octo columnis totidem fastigia superimposita, à quibus perpetuè intrà extraq; succedentes fulcruræ, statuta tigna sustentabant, sic enim ruinae & inflexionibus prospectum. Tota uero ipsa machina fortissimis laminis, ferreisque clauis à uertice ad calcem religata, plurimis & retinaculis, & ductarijs funibus (has cannabos uocant) unde quaq; suffulta. Itaque quadraginta primum trochleæ à totidem mouendæ ergatis, ualidissimis trabibus, quæ fastigijs inerant, appensæ: horum singulis homines quindecim, equi duo destinati, qui ad nutum præfecti (quando unicuique ergato vnus præerat) præstò essent. Præfecti uerò ipsi id acceperant, ut cum tubæ sonitus signum daret, mouerent; cum uerò cymbali, sisterent. Nec aliter his qui uectibus quinque aderant, iniunctum est: porrò illæ septuaginta palmorum longitudine ex fortissimis trabibus compactæ erant, tresque ab Obelisci fronte, duo à tergo conspiciabantur. Primo impetu ferrea quædam lamina, quæ machinam molem ipsam ambientem religabat, disrupta est; qua tamè unius fermè horæ spatio accommodata, decem demum impulsibus duos palmos

DE OBELISCO.

ac dimidium in altum Obeliscus eleuatur; nè tamen tanta pendente mole sinistrum quid accideret, cunei statim, ac tignorum cæsurg, quibus obniteretur, suppositæ, tum deinde asseribus, ac cylindris, cubi quidam, & tesseræ, quibus infidebat, dimotæ, & quædam, (dicemus nè traha? dicamus, quando aliud non occurrit, curriculi genus est quoddam Italis strascino appellatum) supposita: Ergata quinetiam denuò, trabes, & cannabi, ceteræque operæ mutata, atque in diuersam formam compositæ: dies nimirum sex ijs impensi; Post quos, idest Maij septima, ima pars Obelisci, quatuor ergatorum vi, quæ à tergo mouebantur, ceteris, quæ à fronte erant funes remittentibus, trahi paulatim cœpit, ipse vero apex clementissimè vergebat. Etenim (ut antea) ad tubæ sonitum posteriora ergata, laxis anterioribus impellebantur, ad cymbali vero quiescebant cuncta. Igitur duabus ante occasum horis famosissima moles integra omnino ac sine ulla profus iactura humi decubuit. Eo die, & si minimè loco dimota, tamen uia impedimenta quæ deducenda erat, sublata sunt; in sequentem autem lucem ab ipso Obelisco ad aream, ubi nunc visitur, tumulus aggeritur, viginti duos palmos ea loci parte, qua prius stabat, in sinè eminentior; surgebat enim ille paulatim, ita ut ab area ad Obeliscum in longitudinem 118. eius mensuræ quam Italis ex decem palmis ad veteris Decempedæ similitudinè, constantem, Cannam vocant, declini fastigio decidere. Ne vero agger immensa mole fatisceret, validissimis trabibus vndeque premebatur, quæ loco catenarum limis tigillis connexæ erant, & vnà tignorum aliquot statutiones religabant. Hæc itaque Moles sex ergatorum vi trahi cœpta est: & quod per id temporis in Bononia Pontifex cœnaret (ea est Regiæ pars quæ illac patet prospectus) breuius quidem quam credi potest

DE OBELISCO.

test, urgente atque moras incusante Principis præsentia, pertracta est. Verùm cū eo tēpore æstiuī soles supra modum sequerent, cessatum est dies aliquot, ne scilicet cannabi, cęteraque linea nimio calore conflagrarent. Itaque decima Septembris die prima lucis hora erigi cępit Obeliscus, cuius iam mucro (vti diximus) subtus machinas iacebat: erant enim columnę octo simili qua priores illę, quarum meminimus, fabrica constructę, fulcimentis stabilitę, cōcatenatę, connexę, sed quę priores illas vnum & quadraginta palmos pro loci eminentia, superabant: super has fastigia totidem, fastigijs inerant trochleę ab ergatis similiter mouendę. Tota vero ipsa machina externo internoque chomate muniebatur, externumque plurima tigna & trabes vndequaque sustinebant. Ergata autem quadraginta sex; equi centum quadraginta; homines sexcenti; quorum ergatorum quatuor imam Obelisci partem trahētib; reliqua à cuspide ad medium religatum erigebant. Quid multa? eadem die hora vicesima quarta quadraginta septem ergatorum nisibus stetit Moles. Tum deinde decima septima mensis eiusdem, tessera, queis antea nitebatur, suppositę sunt, & in omnis sęculi memoriam ad perpendicularum collocatur. Tandem vicesima sexta eiusdem item mensis, gloriosissimo triūpho delecta est; à Pontifice enim ad id muneris destinatus B. Feratinus Episcopus Amerinus & Cancellarię Apostolicę Regens, solemne prius ad Petri sacrificium fecit; inde ad Obeliscum frequenti supplicatione peracta, multaque super sanctissimę crucis statuam æreā, sed inauratam fabrę, pię precatus, illam tradidit Diacono sacris adhuc vestibus induto, à quo deniq; in mucrone collocata est, atq; unā tunc, cuncta tormentorum genera, quę in Sancti Angeli arce sunt, ad fiduos dedere bombos: Itaque quod priscis illis naturę miraculis, quę à decimo

Leone

DE OBELISCO.

Leone ad Paulum orbis tulit, desperatum plane opus iudicatum est, id nunc aurea Sixti V. Pontificis, ætas perfecit, & absoluit. Audiui ego quidem uirum quendam doctissimum (quo coram de Obelisco familiariter colloquebamur) facetè dicentem, eò ætatem nostram prioribus feliciorem futuram, quòd illæ integro quidem Obelisco potitæ tantum fuerint, nostra vero & integro & contrito, sic nimirum rei difficultas, spes omnium debilitarat; Verùm (si quando) quod diuina attestantur proloquia, vel scilicet altissima montium cacumina pietati cedere, hoc maximè tempore experimento tractauimus; *transfert monteis impunè sequenteis intemerata fides*. Res frequentissimo theatro peracta est, atque ex vulgi more non sine perpetuis acclamationibus. Sepserat enim iam pridem trabibus Architectus bonam aræ partem, vt ab opere multitudinem arceret, vnde conuicinas domos Curia proceres adimplebant, reliquum omne confertissima peditum, equitum, carpentorum turba occupabat. Nec prætereundum, eo ipso die atque hora qua erigebatur Moles, Franciscum Luxemburgum Ducem Pinei in Urbem aduenisse, vt à Christianissimo Gallia Rege Legatus, Sixto V. Pontifici summo eiusdem Principis sui nomine obedientiam de more præstaret. Et certè non hæc sine diuino Numine. Quid enim significet aliud Obeliscus Petri ædium pro foribus à Sixto Petri successore collocatus; Quid Circi tot sæculis probrosum nomen, crudelissimiquè tyranni memoria vno die penitus obliterata; Quid denique uanis & superstitiosis cineribus difiectis salutare uiuificæ crucis signum gloriosè erectum, nisi nobilissimum Religionis nostræ tropheum, clarissimum de Paganismo triumphum, æternum veræ pietatis monumentum? Itaque opportunè quidem fors tulit, vt ea, quam diximus, Gallia Regis Legatio in id temporis

D. E. CO. B. ELIJS CO.

poris incurreret, & vna Vicarij Christi maiestatem & gloriã prædicaret. Pontifex quòd in sequentem diem publicum Consistorium Pineo decreuisset, a Caballo in Vaticanum reuersus, vltimam (vt sic dixerim) manum præsentia sua operi imposuit: nam eo prætereunte quadragesimo septimo ac postremo ergatorum impulsu stetit Obeliscus. Architectus (cui nomen Dominicus Fontana Mili in Comensi Diœcesi ortus) multa stipante caterua ouans, immo planè triumphans domum reuertitur. Diceres Camillos, Fabios, Magnos, ab eodẽ iterum Obelisco & Vaticano in Urbem, & Capitolium duci. Quæ restant haud dispari proculdubio felicitate peragẽtur: Etenim (mi Veller) dici vix potest, quibus auspicijs beatissimus hic Apostolatus mundo: effulserit. Prima lux, quæ Sixtum Quintum Pontificem vidit, multa quidem illa præclara ac salutaria Christianæ Reipublicæ augurata est. Nam uerò in illo heroicarum virtutum, excelis, infractiq; animis, atque ad istud ipsum fastigium nati haud obscuriam inde collucebãt igniculi, cum ab importunis Curiaẽ tumultibus omnino sequestratus, ad secretiorem vitæ modum secessit. Itaq; Orbi demum ac bonis redditus, id sibi prius, ac potius duxit, ut eam quam de se inter rusticanaẽ adhuc villæ dumeta delitescens, opinionem concitauerat, salutaribus officijs confirmaret, stabiliret, amplificaret. Fuerunt sanctissimi Pontificatus initia, Italia ferè omnis à misera laniena vindicata, perditissimorum hominum, quorum grassationibus viæ undiquè infestabantur, immensa propè colluies inaudita hæctenus celeritate & fortuna penitus deleta. Potentissimorum deinde virorum effrenati atque insolentes ausus in officio contenti, summo imperio cohibiti ac repressi, tanta deniquè bonorum animis præmiorũ spes innatæ, tam incredibilis imis sceleratorum uisceribus pœnarum tremor insculptus

DE OBELISCO.

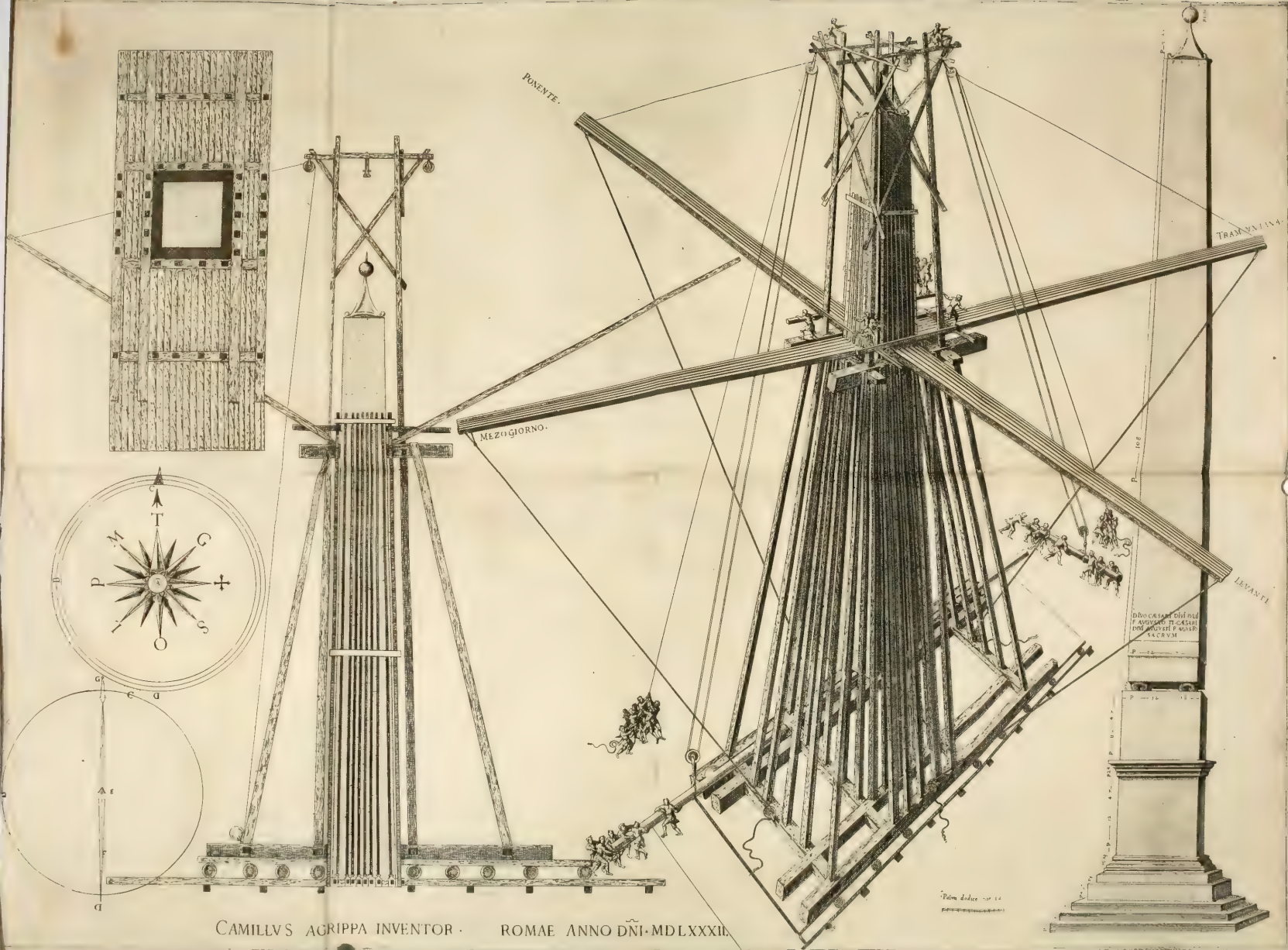
ptus, vt in ea vrbe (quàm vnã ad libertatem, ac profligatam in rebus omnibus licentiam natam agnosci-
mus) ipsa hora à Sixto Quinto Pontifice renunciato, nulla omnino seditio, nullus tumultus, nulla infestatio, rixosæ quinetiam unius uoculæ mira quædam religio ingenita sit. Nunc tandem tot laboribus exantlatis, tot confectis monstris, atquè ab Ecclesiastica ditio-
(quàm cæteris puriorem sanctioremq; esse decet) for-
dibus egestis, iure quidem suo (ut ille alter) ad aureos legendos fructus animum applicat; ornat nimirum eam ipsam vrbe-
m venustissimis, ac munificentissimis constructionibus, quam vera pietate, ac iustitia, religione non ficta, cæterisq; cœlestibus præsidijs antea munierat. Vias in amplissimam rectissimamq; formam sternit; ad Agonalem (adumbrabo enim res tantùm) aeris salubritate nobilem, magnificentissimos aquæ ductus deriuat. Lateranensem Basilicam, Basilicarum omnium Principem vetustate ferè collapsam splendidissimè cõstruit, atquè Pontificio palatio exornat. In Deiparæ ad Niues, sacellum (quod in tenui adhuc fortuna insita magnanimitate inchoauerat) collocat; ibiq; de illustrissimo (o redeat serus) cogitat cenotaphio. Nec vero propterea ad Principis Apostolorum cessatur; surgit in dies celeberrima fabrica, & breui (vt sperant boni) quod in commune cedet religionis decus, perficietur templum Domini. His aliud adiecit beatissimus ac prouidissimus Pater longè quidem vtilissimum in Sacrosanctam hanc Sedem meritum: Aerarium enim penè exhaustum decies centenis aureorum millibus ditauit, idque (incredibile) ex unius tantum anni Pontificijs redditibus, hanc autem aureorum summam nullo unquam tempore præter inibi expressos (quos vocant) casus extrahi posse, aut in alios vsus conuerti, diplomate, (ad cuius obseruantiam solemnè sacramento se hæredesque

DE OBELISCO.

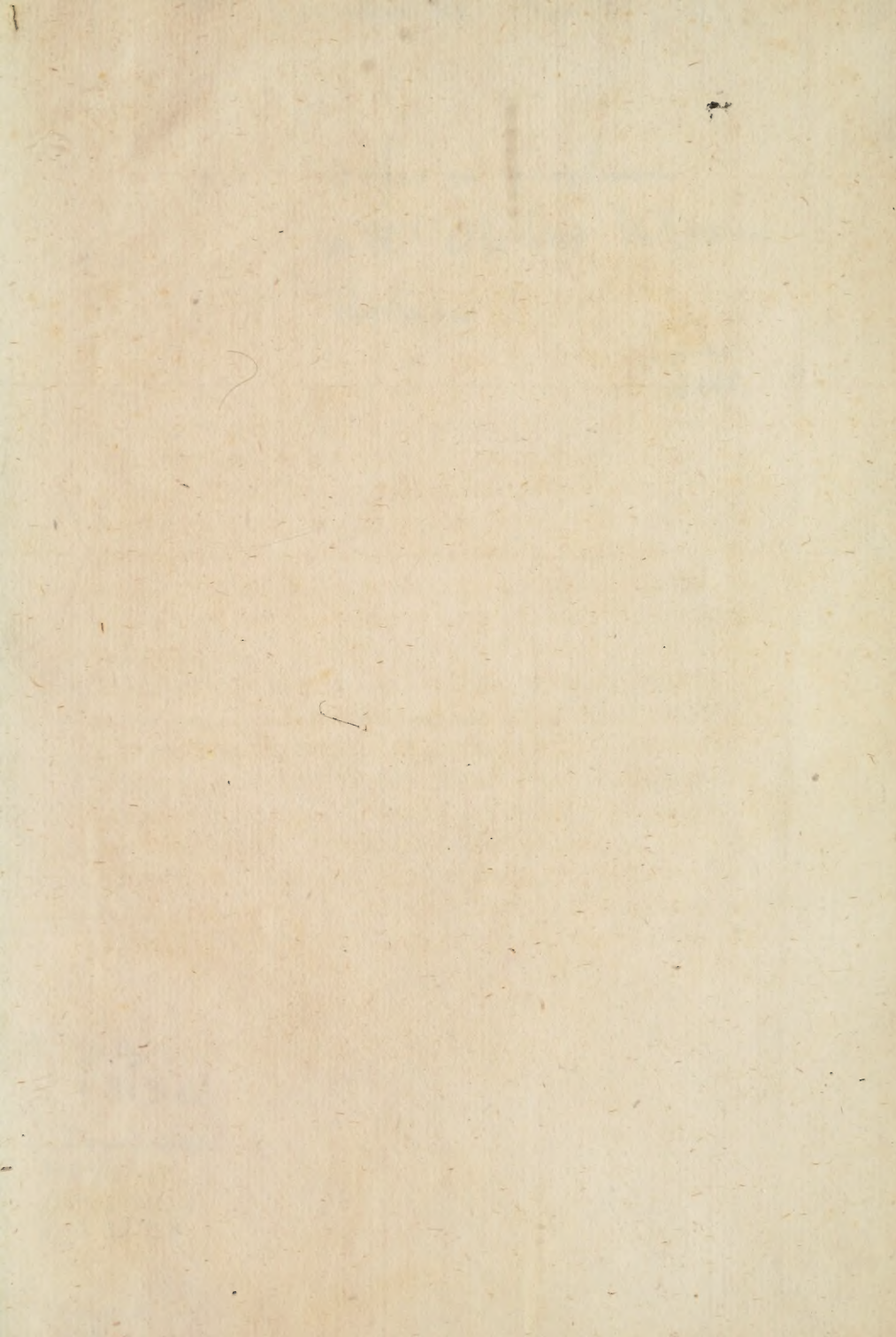
redesque suos adstrinxerunt Patres, sanctissimè decrevit. Diplomatis ipsius (quandò mira sententiarum habet pondera) exemplar transmittimus. Omittam diuina beatissimi Principis cõsilia, quibus Vrbi atquè in Vrbe Orbi annonæ ac rerum omnium penuria laboranti, extremequè timenti succurrit. Præteream denique maximorum facinorum grauidissimam mentem, quorum tamen vix iam tandem cohiberi potest impetus, prodeunt, euadunt, erumpunt. An non rerum magnitudo cum numero, numerus cum temporis breuitate, breuitas cum fortuna decertare de imperio videntur? Hęc quidem, mi Vellei, cum talia, ac tanta sint, aliorũ Principum (esto) illustriissimi fuerint tituli, præclarissimaq; elogia, Sixtici verò Pontificatus rudes quędam adumbrationes atquè informia tantum erunt delineamenta; ac tandem eo vsque in ore hominum versabũtur, quousque succedentium operum molibus penitus obruantur. Finiam semel: Fuerunt profecto, sunt, atque erunt quęcunque à tanto viro proficiscuntur opera, iuxta Græcam paræmiam τὰ ἀξία ὀβελίσκου.

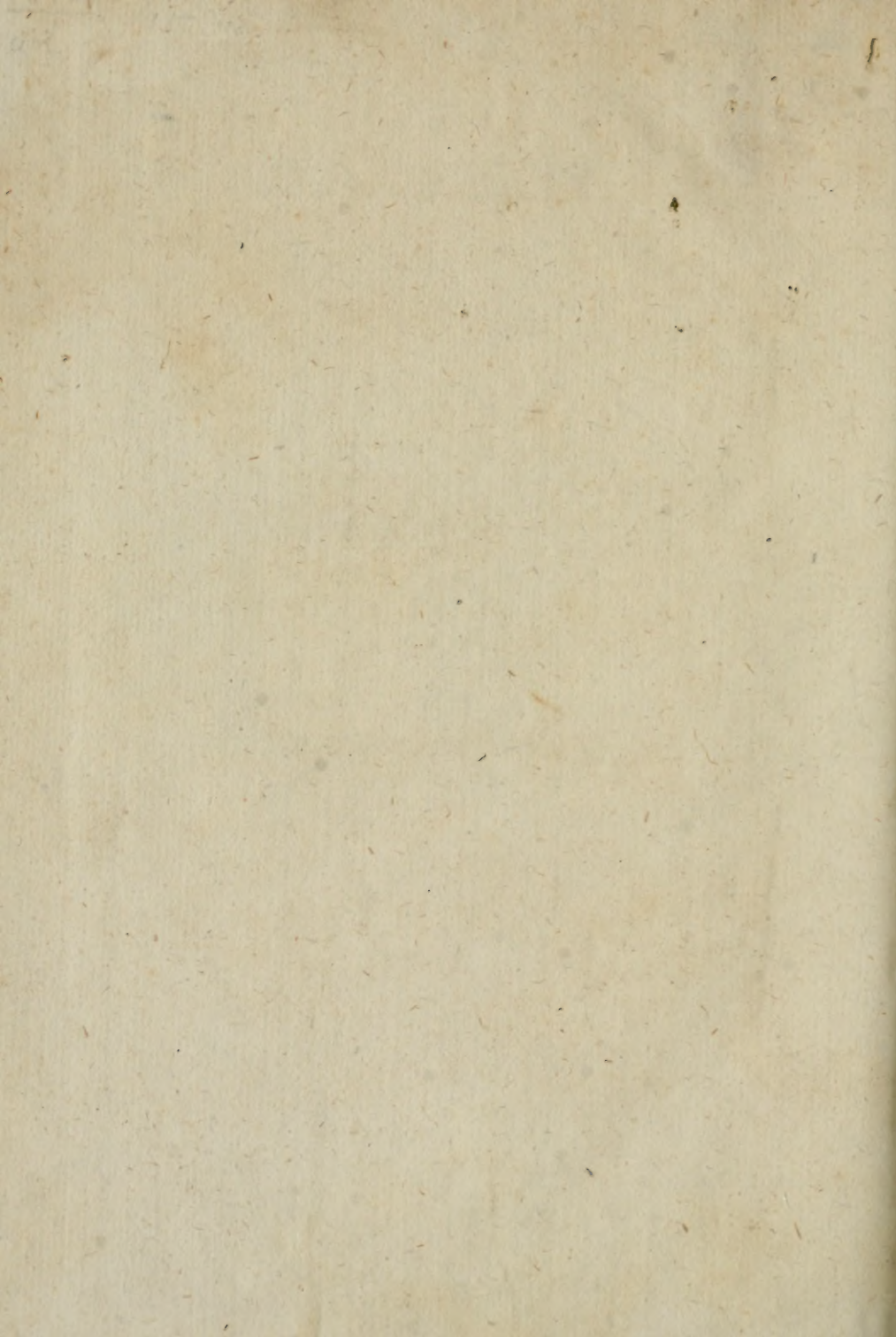
Francisco nostro plurimam salutem dico; valere etiã iubeo doctissimum Antonium, secretiorem præterea animi nostri partem Rodericum. Cum vero fortunatissimas rupeis illas, quæ Montanum habent, inuiseris, tacitus eas nostro nomine uenerare, atque anathemate quopiam pius exorna. Vale doctissimè Vellei, & G. tui memoriam nè obliterato. Romę Id. Septemb. M. D. LXXXVI.

CAMILLVS AGRIPPA INVENTOR · ROMAE ANNO DNI · MDLXXXIIII.

Non posseduto da Olsecki, Goux.

8

4 opere in 1 volume
sull' Obelisco Vaticano.
Rovissino.

Terre

cial 91-B
4313 c.1
0.65
Bound with
7 91-B 32507
88-B 4701 c.1
3 91-B 32719

